

1778. H. RENERI ⁵⁾. (L. B.)

Je vous envoie le pourtraict que demandes. Il y a quelque chose que je n'ay point assez expliqué, et qu'il vous plaise m'en advertir; puisqu' avons maintenant vacances, je me transporteray tres volontiers à la Haye, pour vous en donner plus d'esclaircissement par vive voix. J'aye descouvert des belles choses en l'optique que je reserve au temps que j'auray l'honneur de vous presenter mes tres humbles services et tout ce que je pourray avoir de plus rare, si toutesfois il y a quelque chose que vostre esprit, le plus net et clairvoyant qui soit, n'ay point apperceu ou preveu. Ce qui ne se peult faire, sinon par les plus importantes occupations de vostre charge, qui vous font penser à des choses plus importantes. Je scay trois moyens de voir les figures droittes en la chambre obscure. Et je pense me pouvoir vanter de faire faire à son Alteze une peinture de mon invention, qui surpasseroit tout ce qui a jamais esté veu, en perfection, si j'avois ordre de la faire faire par quelque peintre qui fusse assez bon maistre. Voir je pourroy par le moyen de laditte peinture faire, que ceux qui ne seroyent point preoccupez, jureroient de voir la chose mesme, et point une peinture. Mais ces choses requierrent la vive voix pour les faire croire, et une reelle demonstration pour les faire sentir et comme taster. Remettant donc ces choses et aultres à d'aultres occasions, je me recommanderay à vos bonnes graces, qui suis . . . . En haste d'Utrecht, ce 1 de Janvier ⁶⁾, stilo novo, quem tibi faustissimum . . . . precor.

1779. D. DE WILHEM ⁷⁾. (L. B.)

De zoon van den overleden ontvanger van Yselstein is dezen dus toch opgevolgd ⁸⁾, hoewel Z. H. van plan was geen katholiek te benoemen. Als

5) Zie No. 1776.

6) Het jaartal is weggelaten.

7) Het laatste gedeelte van den brief is in het Latijn geschreven, het eerste in het Fransch.

8) Zie blz. 324.

M. le maistre drost is geworden ¹⁾, zou het goed zijn, wanneer de heer de la Primaye ²⁾ „maistre d'hostel" werd; zijne familie is zeer aanzienlijk. Die van Geldern hebben te vergeefs getracht Rhijnberk te verrassen . . . . ³⁾.

1780. J. VAN WIJNBERGEN ⁴⁾. (H. A.)

Ik was met verlof op reis en bevond mij tusschen Wesel en Rees, toen ik een brief van Z. H. kreeg, waaruit bleek, dat men een aanslag op Rijnberk beraamde ⁵⁾. Terstond ben ik teruggekeerd. Als het echter volle maan is en ik op alles orde heb gesteld, zou ik gaarne op reis gaan. Duiren, Grevenbroeck, Glabbeek en andere plaatsen zijn door vier regimenten van Piccolomini bezet. Rynberck, den 4 Jan. 1638.

Ik hoor, dat die vier regimenten nu bij Cakerken en Breil staan.

1781. J. PINETON DE CHAMBRUN ⁶⁾. (L. B.)

Mijne vrienden hebben er bij mij op aangedrongen, het hierbij gaande opschrift ⁷⁾ niet verborgen te houden. Wilt gij er critiek op uitoefenen? D'Orange, ce 4^e Janvier 1638.

1782. AAN J. VAN BEVERWIJCK ⁸⁾. (K. A.) Lat.

Het doet mij genoegen, dat gij en Heinsius het eens zijt met mijn oordeel over het werk *de Bissexto* ⁹⁾ van Puteanus. Hartelijk dank voor het zenden van uw boek over den steen ¹⁰⁾; met genoegen heb ik er een deel van gelezen. Zeer terecht ziet gij in, dat zij, die vóór ons waren, veel hebben gedaan, maar dat het laatste woord nog niet gesproken is in zaken als deze. 5 Jan. 1638.

1783. C. BARLAEUS ¹¹⁾. (L. B.)

Ik voel mij nog niet goed, hoewel ik weet, dat er bij mijne ziekte ook veel inbeelding is. Wicquefort komt mij dikwijls opzoeken. Ik dank u voor uwe tuschenkomst bij den Prins, die mij een geschenk heeft gegeven ¹²⁾. De lust om te schertsen ontbreekt mij geheel. Amstelod., 5 Jan. 1638.

1) Zie blz. 328. 2) Zie I, blz. 364.

3) Zonder plaats, datum en jaar.

4) No. 1780 a—c. Brieven van 27 Aug., 30 Aug. en 24 Sept. (alle H. A.) zijn geheel onbelangrijk. Zie I, blz. 438.

5) Die aanslag door de Spaansche bezetting van het stadje Gelder had in het midden van Oct. 1637 plaats gehad.

6) Zie I, blz. 438.

7) Op het graf van baron van Dohna; zie No. 1829.

8) Eene *Hollandsche* vertaling van den brief is opgenomen achter *Joh. van Beverwycks Wercken der Genees-konste* . . . . Amsterdam, 1664, blz. 230. — Zie No. 1775.

9) Zie blz. 302.

10) *Nl. De calculo renum et vesicae*, Leiden, 1638.

11) Uitgegeven door Van Vloten in *Hoof't's Brieven*, IV, blz. 298. — Zie No. 1771.

12) Voor zijne *Oratio panegyrica, de recepta Breda*, 19 Oct. 1637 uitgesproken; zie blz. 334.

1784. JHR. FREDERIK VAN NASSAU ¹⁾. (H. A.)

Dat is goed nieuws, wat gij schrijft, en ik verheug mij reeds op het einde van den winter. Volgens het verlangen van Z. H. heb ik den heer van Vosbergen ²⁾ een bezoek gebracht. Met het Latijn gaat het nog niet best ³⁾. A Paris, ce 9 (Jan.) de l'an 1638.

1785. A. RATTERMONT ⁴⁾. (L. B.)

Ik moest plotseling uit den Haag naar Dordt, omdat de gecommiteerden mij opdroegen 500 penningen te maken. Op die reis heb ik mijn been bezeerd. Het „schrift van Oost ende West”, dat gij mij hebt meegegeven ⁵⁾, heb ik met belangstelling gelezen. „Vooreerst aengaende van de abusen, die te wachten staen door de kleyne distansye van de maen, welcke peylinge door de eklipsen soude geschieden, hy verwerpt, twelcke my niet vreempt en dunck, maer aengaende van de vier planeetkens Jupiter achte naer myn verstant een saecke te syn, daarvan die sake wegen veel goets soude konen wtspruten, sooveer deselve door de Hooch Mo.^{en} mocht gehanthaeft werden” . . . . . Maar er moeten m.i. groote veranderingen in gebracht worden, want er is een verschil van meer dan tien graden . . . . . Ady 15 Janwary 1638 ⁶⁾.

1786. JOHAN MAURITS VAN NASSAU. (H. A.)

Ik condoleer u zeer met het verlies van uwe vrouw. Aan Z. H. schreef ik over de zaken hier en ik voeg hierbij de specifieke opgave van den buit, dien wij hier in het eerste jaar na mijne komst hebben gemaakt ⁷⁾, opdat

1) Zie I, blz. 442.

2) T. a. p., blz. 156. — Hij was in 1637 naar Parijs gezonden om een nieuw tractaat te sluiten voor den volgenden veldtocht.

3) Zie No. 1517 en 1557.

4) T. a. p., blz. 247.

5) Onder papieren van Huygens, aanwezig in de Bibl. der Kon. Acad. te Amsterdam (*Musica, medica, etc.*), bevindt zich een stuk van andere hand, met den titel: „Middel om Oost ende West te vinden; dat is om te moghen weten, als men in zee is, iae oock te lande, op wat graet der lengde men is. Ende dat niet min sekerlijck als de piloten ende stijrluijden kunnen weten, op wat hoochte ofte breedte sij sijn.” Op dat stuk wordt hier zeker bedoeld.

6) Zonder plaats.

7) Die opgave luidt aldus: Van den 23 Januarij 1637, daer Sijne Excell.^{tie} Graeve Mauris van Nassau in Brasilien aenkommen, tot den 9 Novemb. zijn prijsen veroverd worden van de Westindische Comp.^{ie}:

1637, Apr. 10. d'Canarijvogel opgebracht een prijs, bedraechet R 62343.—

20. d'Paradijsvogel een ditto . . . . . R 8267.—

Majj 10. d'Hollantsche Thuijn een ditto . . . . . R 35100.—

23. St Marten uijt Seelant op d'herwaertsreijse
veroverd een barcq met wat campechehout
ende cochenille, waervan des Comp.^e aenpart is R 7815.—

Julij 2. d'Eenhoren opgeb(racht) een Negerprijs, die
gerendeert heeft . . . . . R 79008.—

R 192633.—

gij de rechten van Z. H. kunt beschermen. D'Antoniovaz, ce 16me de Janv[i]er, anno 1638.

Schiet het wat op met mijn huis? Ik heb daartoe order gegeven aan den heer Hoogenhouck. Groet uwe zwagers.

1787. O. PYNSSSEN VAN DER AA ¹⁾. (H. A.)

Heeft Z. H. in mijn verzoek toegestemd? Ysselsteijn, den 17 Jan. 1638.

1788. ANNA VAN MAUBUS ²⁾. (L. B.)

Gaarne zou ik het bevelschrift ontvangen tot betaling van mijne pretenties, „eerstelyck van weegen de montkosten van den heer comandeur van Buren ³⁾, alsmeede van een declarasie van verschoten penningen voor het onderhouden ende reijnigen van 't huis, ende oock van eenige persoonen, die ick onderhouden hebbe gehadt in 't overgaen van de stadt, dewelcke al te samen al ontrent seshienhondert gulden bedragen”. Ik hoop, dat gij mij wilt helpen, zoodat ik het geld kan krijgen, of althans voorloopig een deel er van ⁴⁾.

1789. AAN M. HORTENSIVS ⁵⁾. (K. A.)

Districtus tot negotijs, Hortensi doctissime, quot nobis nosti in frustra diem discerpere, securius eo distuli ad binas tuas ⁶⁾ rescribere, quod, cum separatim comitij ad vos rediret amplissimus Borelius ⁷⁾, ab illo te certiore fore sciebam omnium eorum, quae hic Hagae circa negotium Galilaeium administrata essent. Quod a me porro petijsti, ut celsissimo Principi ad rem favendam atque pro-

---

1) Otto Pynssen van der Aa was in 1640 kapitein, werd in 1658 sergeant-majoor en was van 1665 tot 1670 luitenant-kolonel. (Meded. van den heer W. R. H. Wakker.) Waarschijnlijk was hij een neef van kolonel Willem Pynssen van der Aa (zie I, blz. 296); de weduwe toch van diens broeder, den drost te IJsselstein, was daar blijven wonen.

2) Anna de Maubus was lid eener familie, die van het laatst der 16de eeuw tot 1729 het ambt van „casteyleyn van het huys en casteel” van Breda heeft bekleed. Zij was nog kasteleine, toen de vrede van Breda werd gesloten.

3) Nl. Frederik van Nassau; zie I, blz. 442.

4) De brief mist plaats, datum en jaar.

5) Gedeeltelijk uitgegeven in *Le opere di Galileo Galilei*, XVII, Firenze, 1906, blz. 266. — Zie over Hortensius, blz. 419, en over de zaak, in dezen brief behandeld, No. 1536, 1542, 1551 en 1553.

6) Die brieven zijn verloren gegaan.

7) Willem Boreel; zie I, blz. 76, en boven, blz. 228.

pellendam autor essem, tanto impetu a me procuratum est, ut praesens facile judicasses nihil calcari opus esse equo tam sua sponte currenti. Neque dubium est, si consulatur, operae meae fructum persensuros, qui hoc in mandatis habituri sunt. Passim denique et ubicumque cum profectu fieri videtur, maximae rei ineffabile momentum et nimis quam paucis perspectam utilitatem totis viribus inculcatum eo. Catsium postremo ante paucos dies tam incitato sermone concussi, ut se receperit, quam primum ullo pacto fieri possit, Hollandiae de protectione tua vel deliberationem, vel decretum ad Ordines Generales perlaturum, ut grave scilicet negotium, quia ad aerarij angustias pertinet, senatusconsulto tandem sanciantur. Haec apud clarissimum Deodatum ¹⁾, si quando ad eum scribis, ut commemores, a te peto. Cum tot amicis enim, mi Hortensi, qui ad me singuli multum quotidie literarum dant, ut paria facitem, plane potis non est, atque adeo molestus aliquando nonnullis esse cogor, ut plurimis fiat satis. Ex dissertatione tua, gloriari audeo, parum esse quod didicerim, non utique rei astronomiae tam rudis tiro, ut hoc nomine docenti debeam, quantum equidem debituros credo — quo et collimasti — procerum plerosque, qui ad ista fere fortiter caecutiunt atque, ut hodie vivitur, ²⁾ adeo terrenis implicantur, ut in mentem vix coacti illud revocent, cur mundi melioris origo os homini sublime .....³⁾, neque cum sideribus vel hoc tantillum instituere commercij dignentur, quod ne negligatur, etiam huius, quo in terris occupantur, quam maxime interest. Proinde, ne me absolute rigidum censorem agere doctoris mei censeas, aio te, qua potissimum facili et perspicua ratione debuisti, imperitos aggressum esse, nisi quod in explicanda latitudine et elevationis investigandae modis plusculum obhaesisse videris, et produxisse tractatulum aliquot capitibus non tam necessarijs, quin pro instituto pauculis perstringi potuissent. Ecce vero ut in culpam garrulus incurro, quam tibi, vir amice, objicere ausus sum. Ignosce pronò et propenso erga te affectui et me ama, qui te diligo; ut quidem praesente saepe multumque frui optem, nunc vero quam remotissimum et trans saeva Alpium juga vectum velim, ut ne sero Florentiam adeas, et extinctum — quod cum Principe metuo — nebulosum illud sidus ⁴⁾ reperiās, sine quo parum est, quod de luce Iovis et satellitum orbi terrarum polliceamur. Vale. Hagae Com., IIX Cal. Feb. (= 25 Jan.) CIOIOCCXXXIIX.

1790. M. ZUERIIUS BOXHORN ⁴⁾.

Door ongesteldheid was, ik verhinderd u te bezoeken. „Nec interea dubito, quin parata sint ea, quae pro incomparabili tua humanitate offerre non es dedignatus. Quaeso ne aegra tibi sit audacia hujus hominis, qui, quo accuratius respondeat temporum ac magni Principis gloriae, nec non rerum gestarum veritati, comitatus tuae genium totiens sollicitare non erubescit. Indies alia atque alia in destinatum opus conferuntur ⁵⁾; unum tamen illud deest quod nosti. In tua

1) Zie blz. 227.

2) Onleesbaar.

3) Nl. Galilaei. Men vreesde, dat de groote geleerde zou sterven, voordat de zaak in orde was (zie blz. 232).

4) Het Hs. is niet gevonden, maar de brief is uitgegeven in *V. Cl. Marci Zuerii Boxhornii Epistolae et Poemata*, blz. 76. — Zie No. 1760.

5) Nl. zijn werk over het beleg van Breda.

autem manu est, ut honesto desiderio nostro satisfiat. Ego, quemadmodum in eo opere jam sum, in quo locum sibi vindicat illustre tuum nomen, ita in cujusvis obsequii fidem aeternam me tibi obstringo. Quod celsissimi Principis beneficio mihi in me ac alios liberali esse licuerit, curae tuae potissimum debere intelligimus ¹⁾ . . . . Raptim, Lugd. Bat., 1638, Jan. 28.

1791. JHR. FREDERIK VAN NASSAU. (H. A.)

Ik bemerk, dat men, ook in Holland, allerlei kwaad spreekt van den heer de Chalas ²⁾. „Mais je vous puis jurer que je n'ai pas vu entre les gouverneurs de l'accademie plus capable de sa charge, ni plus civil que lui est, et qu'il m'a tousjours bien conseillé et fait faire mon devoir aux compagnies et partout". Alle heeren, die hier gezant zijn geweest, en vele anderen kennen hem; bij hen kan Z. H. informaties inwinnen. Ik houd erg veel van hem en zou waarlijk nu niet gaarne naar eene andere inrichting gaan. Verdedig hem bij Z. H.; als ik in Holland terugkom, zal ik het ook doen. A Paris, ce 29 Janvier 1638.

1792. A. DE POLLOT ³⁾. (L. B.)

Vous trouverez icy jointes les objections que Fromondus ⁴⁾ fait au livre de Monsr Descartes et les reparties, et vous aurois une singuliere obligation, si en eschange vous me vouliez faire la faveur de me communiquer le traité des mecaniques que vous avez tiré du mesme Mr Des Cartez ⁵⁾, et ne devez pas craindre de lui desplaire, sachant combien il est liberal de son sçavoir à ces ⁶⁾ amis, et au contraire combien il est avare du temps, ou vous ne devriez point lui en oster, l'obligeant de lire et de respondre a mes lettres pour tel sujet. Je lui en escriray nea[nt]moins en peu de jours, si vous ne m'en empeschez par l'octroy de telle faveur, laquelle je voudrois recevoir entierement de vous et non d'ailleurs . . . . ⁷⁾.

---

1) Nl. voor zijn *Panegyris*

2) Zie blz. 26.

3) Zie blz. 167.

4) Liber Fromont (1587—1653) was professor in de filosofie en de theologie te Leuven. Hij heeft het werk van Descartes bestreden (vgl. *Oeuvres*, I, blz. 412).

5) Zie No. 1704, 1731 en 1766.

6) Lees: *ses*

7) Zonder plaats, datum en jaar.